

CORINA ISABELLA CSISZÁR

Satul Breb și oamenii săi de vază

Brebul este atestat în inima Maramureșului de vreo 600 de ani, la poalele Crestei Cocoșului, lângă stațiunea balneoclimaterică Ocna Șugatag și în apropierea pârtiei de schi de la Cavnic.

Numele satului vine de la Breb, un animal de apă dispărut, castorul european, care trăia în Breboia, râul ce traversează satul. Breb e satul bisericii și al caselor ridicate din lemn. Măiestria de a construi din lemn, în strânsă legătură cu elementele de veche cultură spirituală, reprezintă dovezi ce probează existența unor originale creații arhitectonice țărănești.

Brebul, natură, valoare arhitecturală, realizări de excepție, e satul în care viața curge în alt ritm, cadentat de obiceiuri, tradiții și meșteșuguri străvechi.

Bogăția pădurilor a permis locuitorilor să îmblânzească lemnul și să și-l apropie creând un stil aparte de îmbogățire a lumii cu construcții și obiecte din lemn.

De la organizarea spațiului interior al caselor, până la construcția bisericii și așezarea satului, totul vorbește despre o concepție străveche asupra lumii și rosturilor ei.

Casă tradițională din Breb; Foto: Florin AVRAM

Biserica din lemn cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril se numără printre cele mai importante monumente din țară, datorită vechimii construcției, 1531, a picturii murale și a icoanelor datând din sec. 17, 18 și 19. Biserica din lemn nu reprezintă un simplu exponat de muzeu, destinat doar vizitării de către cei interesați, ci dimpotrivă, biserica a rămas până astăzi funcțională, ca ieri, ca odinioară. Și în ziua de azi, biserica invită oamenii la rugăciune, la întâlnirea cu lumina, la reîntoarcerea la sine, la căutarea gândului lăuntric și la sete de înalt.

E sărbătoare mare, Ziua Crucii. Biserica ne-ar invita mai degrabă la tăcere și nu la cuvinte.

Apropiindu-ne urechea de grinzile vechi de lemn, simțim cum urcă spre noi scâncete de copil, bocete de înmormântare, cântece și descântece.

Impunătoare, cu turla strâpungând cerul, biserica înalță parcă mesajul oamenilor, dincolo de lumea grijilor, spre Divinitate.

De asemenea, este uimitor și misterul crucilor celtice, ale cimitirului evreiesc din Breb. În niciun cimitir din Maramureș nu au existat atât de multe cruci din lemn ce atestă vechile forme ale crucilor de mormânt ca aici. Din nefericire, cu timpul, numărul acestora s-a redus considerabil. Modelul cel mai vechi îl constituie crucea simplă și crucea înscrisă în cerc.

De Ziua Crucii, am stat de vorbă cu câțiva oameni reprezentativi ai satului Breb, Vasile Oanea, familia de cojocari Tăut și socăcița satului, Ana Pop.

Vasile Oanea

În satul Breb trăiește un personaj de legendă, ale cărui pasiuni de a scrie articole și poezii, de a fotografia și a filma, l-au transformat într-un veritabil cronicar al micii localități. Maramureșeanul se numește Vasile Oanea și a devenit celebru în lumea largă. Are poarta deschisă pentru toți turiștii. Unora le dedică poezii, cu alții se fotografiază: «Întâie am împrumutat un aparat de la Vasile Dunca. Și am filmat foarte mult. E o pasiune, nu pierd ocazia, cu mine tre să fie un aparat ori două de fiecare dată. De mai mult de 30 de ani filmez. Am făcut un film, două, alb-negru și restul color. Fotografiez lucruri, ființe, peisaje frumoase sau fac documentare. Tot timpul am la mine un aparat foto. Nu am timp să merg anume la un eveniment. Dar când merg pe drum și văd ceva, îl strig pe sătean: „stai, mă, că uite, ce imagine faină, cine știe ce are interesant. Rar am ieșit pe deal să filmăm satul. Am filmat pomi înfloriți primăvara, frunze uscate toamna, satul acoperit de zăpadă iarna. Lăsam jos uneltele de lucru, coșul din spate, geanta și luam imagini care mi-au plăcut. Am pățit de vo câteva ori, că ba mi-o fo rușine să zic cătă oaricine și am regretat. Acele sunt imagini pe care o dată în viață le întâlnești, poți să faci milioane de poze sau în același loc, cum te-ai întors, ești alt om. Treceam pe lângă femei frumoase, aveau un zâmbet, pe când le fotografiam, nu mai puteau să zâmbească așa, era un zâmbet artificial. Am pățit cu o femeie frumoasă. Spăla ceva la râu. O întreb dacă îmi permite să-i fac o fotografie. Zice: „poi,

nu-s îmbrăcată cum trebuie, mă duc și mă aranjez.” Era atâta de frumoasă înainte, cu părul ei șaten spre blond, parcă aranjat de vânt. Pă când o venit era ca o păpușă. Îmi venea deja să o refuz, nu mi-o mai plăcut. Mai frumoasă era nearanjată.

Mie îmi plac lucrurile frumoase și eu așa scriu, despre prietenie, bunătate, iubire, tot ce mi se pare că-i frumos merită să rămână în amintire. Am vreo mie de acrostihuri. Și majoritatea îs dedicate femeilor. Eu am înclinație spre artă, cultură, literatură, sculptură. Scriu de 50 ani, fotografiez și filmez de 30 ani la evenimente din zona noastră. Apoi am sculpat 4 cruci la bunici și la părinți, așa mi-am dorit eu cu mâna mea să sculpez. Aș ști și să pictez. Eu îi îndemn pe toți tinerii să nu se descurajeze chiar dacă vreo lucrare nu le iese bine. Trebuie să insiști până te specializezi. Doar să ai plăcerea să faci ceva. Eu zic că în perioada asta s-a stricat satul. Chiar dacă unii cred ca e civilizație, vin oameni din toată lumea, nu-i cum o fost mai în urmă cu câteva zeci de ani. Atunci bunătatea oamenilor era altfel, sufletul lor era mai curat. Acum interesul e numa de bani, de câștig, de afirmare, vor toți să fie celebri, bogați, cunoscuți; la ei să meargă toate beneficiile. Atuncia oamenii aveau răbdare, te ascultau dacă povesteai. Amu nu. Ia telefonu, nici nu să uită la tine. Stai pe gânduri dacă te ascultă sau se uită la telefon. Nu-i bunătatea ceie naturală ce era demult. La mine, amu mă laud, o venit din vo 30 de țări, sute de turiști. Majoritatea nu o înțeles decât că îs celebru, nu i-o interesat ce fac, că scriu, că fac poze, filmez, o trecut așa ca și cum treci pe lângă un magazin, fără să intri, să vezi. Te uiți în vitrină și treci mai departe. Nu îți dai seama ce e înăuntru. Asta mi se pare regretabil, de ce nu e interes spre lucrurile bune,

Vasile Oanea; Foto: Florin AVRAM

de a-l asculta pe seamă, de a-i da sfaturi, de a-l înțelege. E numa grabă, nu știu unde vor să ajungă, ce să cucerească, ce să aibă.»

Socăcița satului - Despre nunta la Breb

Stăm de vorbă cu socăcița satului, Ana Pop, despre obiceiurile prenuptiale și nuptiale din trecut. [Demult umblau feciorii sara la fete. Se mai întâlneau și păstă zî, își făceau cunoștință. Mergeau seara la fete, să luau în vorbe și dacă le-o plăcut unu de altu o mărș fecioru și o cerut fata în căsătorie. Când veneau feciorii erau și părinții de față, că atunci tinerii nu aveau camera lor. Erau toți în aceeași casă, mergea fecioru, stătea o oră, două, povesteau. Și când pleca fecioru din casă, fata îl petrecé, stăté 10-15 minute și hai, în casă. Mai mult în grup mergeau feciorii la fete, apoi dacă s-o plăcut și o cerut-o în căsătorie, mergea singur. Când mergeau în grup, ducé horincă, petreceu, erau foarte multe petreceri atunci. Băieți mai ales sâmbăta, duminica sara când nu era post, mereu horind pă drum. În Postu Crăciunului și al Paștelui nu horeu.

La joc

Era un șopru mare și acolo duminica să aduna tineretu. Mergeau mai întâi la biserică și apoi mergeau la joc. Era cum să spunea atunci și bufet, mergeau băieții acolo, beu o bere, o țuică. Apoi veneau muzăcanții cu ceteră, cu dobă. Jucau, să distrau. Să organiza aproape în tăta duminica în urmă cu vo 20 de ani. De la 15 ani cum terminau clasa a opta, intrau fetele în joc. Și mergeau singure și să adunau în centru. Mergeau fete și feciori, discutau, să preumblau pă drum. Și după ce să începe jocu, mereu la dans. Și api după ce să începé Învărtita, își chema fiecare fecior fată și juca. Și sara, când să spărgé jocu, fiștecare s-o dus acasă. Fetele erau în grup, să despărțau una de alta și mergeu acasă, nu le petreceu feciorii acasă. Și nu era voie să te apuce sara la joc. Cum zăceu bătrânii că „era o rudă de căpiță până sfință soarele”, pă când apune soarele să fii acasă. Adică să nu te apuce ruda căpiții lungă, să fie soarele sus și tu să fii deja acasă. Spuneu în urmă bătrânii că s-o tăt scurtat ruda de atunci.

Mirii fujiți

S-o mai luat și din dragoste, da s-o mai luat și din ce o spus părinți. „Noa, tu meri după aiesta, aiesta-i de tine.” I-o plăcut, nu i-o plăcut, o ascultat de părinți. Normal tăt după neam s-o luat și să fie bogăți.

Am avut un frate așé. Și ai mei o zăs că îi prea tânăr, i-o plăcut de cumnata că o fo foarte bogată. I-o spus „Măi, pruncule, tu nu tre să-ți faci casă, că ești tânăr.” Și atunci el

s-o angajat la mină. Tăt o stat ei așé și într-o zî s-o luat și s-o dus. O dus-o la Cavnic că acolo o fo el angajat și o stat acolo că am avut noi o mătușă în Cavnic. Am văzut că nu vine, nu erau telefoane. El era isteț, era jucăuș și o dus-o acolo. Și i-o adus părinți acasă, o făcut nunta, da n-o fo cu cunună, numa cu pânzătură dacă o fugit, n-o mai avut dreptu la cunună. Îi și păcat să te bagi, să-și ieie fiștecare placu. Cât trăiești vin și bune și rele. Și dacă te bagi api îți zice „tu m-ai sâlit”.

Pețitul și credința

Dacă băiatu s-o înțăles cu fata, mergea în pețât. Și dacă o fo de acord, venea la părinți fetei și o cerea. Și după ce s-o învoit părinți fetei, și-o fo de acord, apoi o venit cu părinți lui tăți împreună. Și apoi o credințat. O mai fo și care nu s-o înțăles, că nu-și spune fiștecare care o fo secretu, numa știei că nu mai fac nunta.

O credințat, o mârș la popa și i-o luat în samă să le strâge herdetișu. La noi să strâgă în trei duminici. Și după aia o pus zâua nunți. Mergeau la popa, mai dădeau și inele, care o avut și mergeau la popa și le puné.

De o fo fata sângură, mergea mirele de ginere, depinde cum s-o învoit la pețât. Părinți îi făcéu casă la fecior sau stăteu cu părinți. Îi mai ajutau părinți dacă o avut un pământ, le-o mai făcut și ei.

Nunta

Băiatu și-o chemat la nuntă în partea lui, păstă tot în sat. Mirele umbla cu stegarii, avé 2-3 stegari. Și înt-o duminică umbla cu cela stegari, înt-o duminică cu ălălalt. Și o chemat tăt satu. Prima dată chemi rudeniile și pretinii.

Demult s-o făcut nunțale în căs, să puneau mesăle, nu era pă atunci atâtea „aparatiuri” (aperitive) amu-s 20 de ani. Îmi spuneu părinți ce să făcé demult. Am apucat și eu când să făceu cozonaci și pancove. Și pă masă cum punem noi amu tort, atunci erau țâpoi și cu busuioc și verdeăță băgată-n țâpoi. Era o pită care să împitistré așé ca la Paști. Am făcut și eu țâpoi și îi împitistrem așé subțârel, până amu-s vo 15 ani. Înaintea mirilor nu voieu să iasă cu tort, făr cu țâpoi. Și s-o dat așa în cruce, mama mirelui o dat la mireasă și mama mniresî o dat la mniire.

De la biserică să mergea acasă și să țâpa grâu la intrarea în casă. Mniirele o mârș la biserică și s-o dus cu oamenii lui la cununie, mireasa iară. Mirele o trimăs doi oameni să o anunțe pă mireasă că pornesc la cununie și să plece și ie. Trimitea 2 starosti sau 2 stegari. S-o băgat în cas, o luat uiaga și i-o închinat la mireasă și o anunța „vedeți că mirele o plecat, vă rugăm frumos să plecați și dumneavoastră”. Și pleca tăt alaiul. Era frumos, mirele mergea în față cu alaiul lui la biserică. Când ajungea mireasa, depinde unde o locuit, să băga în biserică, popa îi jura, s-o gătat nunta și mergeau acasă.

S-o dus tătă nunta la mireasă acasă și o făcut o masă. Și oamini miresî o rămas la ea acasă cu muzică și o dansat. Și mireasa s-o dus la mire cu nuntașii mirelui. Și dimineață o fo ospătu. Vineu nănașii cu steag, cu mire după oamini miresî. Și îi duceu la ospăț la mrire.

Mergeau cu muzică, mirele cu câțiva băieți, cu stegari, cu muzică și făceau cusutu steagului. Mai beu o țuică, la mireasă acasă să cosea steagu sara, făceau 2-3 dansuri. Îl coseu druștele, puneau struț, dacă era vară îl puneau la clop. Dacă era iarnă îl puneau la cușmă. Druștele miresî coseu struțurile. Și puneu și pă steag. Era steagu făcut anume cu pânzături. Aveu numa 2-3 persoane din sat și plătesc băieții ceva, la alți îl dădeu gratis, da era bine plătit că era de lucru cu el, să strâca, cum îl aruncau, scuturau, puneu struțu cela.

Mireasa era îmbrăcată tradițional cu cămeșă, sumnă și cunună. Era femeie care știe să coasă cununa miresî. O făceau din flori naturale, da aia nu pé țâne, ca alea din plastic. Și la druște să făceau, să coseu cununi. A miresei era albă, la druște era colorată, cu bumbuști. Și puneu balț la mireasă.

Atunci nu mereu cu atâția bani. Mergea bărbatu cu câte un kil de țuică, o cană de grâu și era jocu miresî. Să puneu atunci 5 lei, 10 lei, cum să puneu atunci bani. Care o pus 10 lei o fo cineva, nănașele o pus mai mult. Era o nănașă care o cununat tăt tineretu din sat. Ea nu ducea bani la nunți, ducea pânzătura și vasă, cratiță, oale, blide, linguri, găleată, tăt rându i l-o dat la mireasă. Tot ce trebuie. Și până când o putut o tăt mârș a nănași. Api în iesta capăt de sat o fo în „vâstră” lumea, nu chema lumea bătrâni, da femeia aia s-o ținut de „sportul” ăsta. Cât o trăit bărbatu, o tăt mârș, api soțu i-o picat bolnav și api n-o mai mârș și fetele ei n-o vrut să margă. Nașii îi mai invitau pă fini la ei și petreceu sau finii pă nănași. Le-ai dat respect, dacă te-ai întâlnt cu ei, ai vorbit, dacă o avut nevoie de tine ai mârș și ai ajutat, ca respect.

Nașii mergeau acasă de la nuntă, să culcau o oră, două cum mergeau de repide din nuntă, că atunci nunta țâné de astăzi de la ora 2 și până mâine la ora 2. Nu știu cum rezistam și eu de socăcit.

Mâncăruri

Să tăieu găini, să adunau și din partea miresî și din partea mirelui și făcém zamă de găină, carnea o prăjém, o puném pă platouri între „aparativuri”, făcém șnițale, chiftele, ceva „rulăzi”, nu erau atâtea ca amu. Făcém răstiuță de casă, ne adunam câte 4-5 femei, câte 20-30 pături de tăițăi cu ouă făcém și mai din urmă le tăiém cu cuțātu cât de mărunt. Atunci să dăde și de două ori supă la nuntă, să dăde și la ospăț, că să adunau câte 20-25 de găini și de la nuntașii mirelui și de la nuntașii miresii. Dacă știéi că-i nuntă la mire sau la altcineva, api vecini, neamuri o dus. S-o adunat ulei, zahăr, ouă, găini. Și api ai dus și tu la alții. Și acuma să ajută la noi, duc bani și la botezuri, nunți și la înmormântări, duc bani și mai duc și alimente mai puține că amu fac evenimente cu firmă. Da obicei tăt să păstrează. După zamă să făcé ori friptură de porc ori de vițal și demult să dăde de oaie, da s-o renunțat.

Numa sarmalele să făcēju cu carne de oaie. Erau foarte bune. Dădem tocăniță cu orez sau friptură cu cartofi api dimineață să făcēju guiaș din carne de oaie, porc sau vițal. Că să tăieju 2-3 oi și dădeji de mănecare la oamini, la femeile care o ajutat la nuntă, apoi cu ce rămăne, mai amestecau pântru sarmale, cu carnea de porc.

Când eram cocoană, să făcēju supa ceie de găină cu răstăuță și carnea ceie fiartă să punēju pă platouri cu mujdei de usturoi, nu rămăne nimic pă blid, numa oasăle trebuia să le țâpti. Așa o fost acum 40 de ani. Api prăjitură făcēju câte 5-6 feluri, câte 70 de porții. Cum să găta platoul, ducem altele pă masă. Api cozonac și pancove nu s-o mai făcut la nuntă cum să făcēju demult, am apucat asta când eram mică. Atunci să făcēju și plăcintă cu urdă, mărar și coade, să tăieju în patru și să punēju pă blide. Să făcēju tortu mirilor cu etaje, o, cât munceam pă el să fie frumos și-l îndreptam, lucrau femeile foarte mult, erau foarte muncitoare în Breb. Da trebuia să fie una mai responsabilă, să știe cu ce să înceapă, de unde să ia lucrurile. Începēju a lucra de marți, dacă nunta era sâmbăta. Marți făcēju tăiețaii. Și dacă rămăneju, îi punēju în cutie să aivă gazda căsî. Am făcut și două oale de sarmale, s-o trecut, nu s-o trecut, o împărțat la neamuri dacă o mai rămas. Buturuga să făcēju la nunți, făcēju un tort și o buturugă. Pă când veneau nuntașii, punēju pă fiecare masă un tort și o buturugă. Făceam un blat din 10 ouă, băgam nucă măcinată în blat. Și blatu ăla l-am crepat, da să nu fie pé gros. Îl băgam în tavă mare, să cocēju, după aia s-o răcit, l-am tăiet în două, l-am întors, l-am însiropat. Și făcēju cremă de unt, cu unt de casă. Făcēju creme de ouă cu unt de casă. La buturugă era cremă de lapte cu griz, punēju vanilie să aivă aromă și apoi o adunam cu untu, era albă, albă. Am despărțit buturuga și am lăsat așa să sie. Și am uns crema păstă tăt și am rulat-o. Punēju cremă și înlontru și pă dinafară, o tăieju și o punēju în formă de S. Frigēju zahăr și nucă și dădem cu sucitoriu și punēju păstă prăjitură. Că și amu tăt de-aieste-s ca de demult numa că le-o pus numele altfel.

Darul

Înainte bărbatu ducēju un kilogram de țuică, femeia câțiva bani. Și acum vreo 50 de ani, ducēju grău sau mălai și țuică. Tăt era bun grău, că nu să pre găse. Când s-o prezentat nuntașu, i-o dat la gazda căsî ce i-o dus. Nu erau sucuri, bere, apă minerală. Era horincă și apă. Te-ai gândit dinainte să ai vo 80-90 de kilograme de horincă. Că ai avut de dat și la cununie în sticlă. Câți bărbați și tineri ai avut, în afară de femei, la tăți le-ai dat horincă. Să înștruțau mai ales a nănașilor, să punēju un ptic de verdiuc cu harast pă sticle. Când o ieșit mirii din biserică, o ieșit preotu api cu aia o închinat. Tăți o stat în fața bisericii și și-o întinat unii la alții, miri, socri, părinți, nași și o plecat cu nunta mai departe acasă.

Își punēju mireasa apă sfințată și sare în păpuci când pleca la cununie.

Îmbălțuitu și zestrea mireșii

La ospăț, a doua zi, când erau foarte obosâți, méréu și aducéu nănașii și din partea mirelui și din partea mireșii și să adunau la casa unde o rămas mireasa. Și nănașele puné pânzături păstă cap. Și stegariu țăné steagu și nănașa îi făcé cruce și îi puné baticu păstă cunună. La mire îi lua clopu sau cușma și îi puné un clop vechi, rupt, îl făcé bătrân. Nănașa dădé pânzătura, o lua și o puné pă steag. Și stegariu lua cu cuțātu pânzătura și i-o puné altă și altă nănașă, veneau și mamele și o înveleu pă cap pă mireasă.

Când o plecat mireasa după nuntă, pă a doua zi i-o pregătit, o fo îmbălțuitu, o mai jucat un joc și tătă lumea s-o-mprăștiet. Și o venit mama mireșii dacă o fo din apropiere și i-o adus sara. Dacă o fo di pă sate, i-o pregătit tăt, cergă, lipideu, perini, haine de schimb pentru ea. Și după aia i-o dat tătă zestrea. La noi o fată trebuia să aibă în casă tăt, începând de la șterguri, talgere, făcé ea și cu mamă-sa. Să dădé și câte 10 cerge și țoluri și lipideauă și talgere, icoane. Dacă ai avut numa feciori, nu să făcé rudă în casă, da dacă viné nora, își puné hainele, își făcé rudă. Și dacă am și io rudă, să făcé în altă cameră dacă o vrut neapărat.]¹

Cojocarii Ana și Ioan Tăut

Din mâinile dibace ale soților Ana și Ioan Tăut din Breb ies cojoace încă de când s-au căsătorit. Sunt foarte mândri când își văd cojoacele purtate. Soții Tăut își îmbracă în strai de sărbătoare atât consătenii, cât și pe cei ce vin tocmai de pe Valea Izei și chiar și din sudul țării să dea comandă de un cojocel, atrași fiind de calitatea muncii acestor păstrători de tradiții.

[Io când am fo fată, am vrut să îmi fac cojoc. O făcut și în Berbești niște țâgănci, da nu le-o făcut așe faine, noa, altfel, nu mi-o plăcut cum le-o făcut. Și am auzât de unu Nicoară Hotea, a Ciotului, din Șugătag. Și m-am dus la el și mi-o pus formă și am cusut io. Și i-o plăcut cum am cusut și mi-o dat și mie trei să-i cos. Și el mi le-o strâns. Și oglinzâle mi le-o pus atunci Nicoară a Ciotului. Apoi nu i-am dat bani pă cojocu meu că tare i-o plăcut cum am cusut și o zâs să-i mai cos. Și apoi mi-am vândut cojocu, că am văzut altu mai frumos, „în frunză de trifoi”, model nou. Și mi-am făcut altu, da acela o fo mai greu de cusut, că nu s-o cusut la acela pă formă numa roatele.

Amu avem trei femeie care ne cos, Claudia, Raveca și Anișoara lu Văsâi. Aieste ne cos așa cum coseam eu demult, numa pă pânză. Amu eu pun buzunarele, pun oglinzâle, îl cleim și îl băgăm în presă. Și după ce-s oglinzâle și buzunarele pusă, îl băgăm în presă. După ce-l scoatem din presă, apoi punem lacurile și îl strângem. Tre să zie la probă cela la care îi coasem, ca să stăie bine, bine după om. Că unu-i mai îngust, altu-i mai lat, după care, cum. Demult, îl făcem cu ptiele înlontru.²

Lucram cu ptiele de mniel cum tăiem mniel la Paști. Le lucram eu ptiele, albe și

¹ Performeră Ana Pop, 66 ani, Breb, 2022.

² Performeră Ana Tăut, 76 ani, Breb, 2022.

Cusutul cojoacelor; Foto: Florin AVRAM

negre. Punem *primele* și albu înlontru. Acum nu mai punem piei din miel că le mănâncă *mola*. Punem altfel de materiale.³

Demult și cusătura o fost cu lână, cu lăniță. Și tătă o ros-o mola. Da amu harastu iesta-i sintetic și nu-l rod moliile. Eu am vopsât și lână. La altu i-o plăcut mai întisă culoare, la altu mai deștisă. O fost pă ptiăț lăniță și am vopsât-o și verde și tăte culorile.⁴

Podu apoi cum le-o plăcut, mai închis, mai deștis, cum le-o trebuit. Avem bugăți cumpărători. Am avut și mai demult când făcem cu lăniță. Vreo 40 de ani nu s-o făcut la noi, numa la aieștia de la ansambluri, la oricare și la oricare, da n-am făcut pé multe. Amu-s 40 de ani am făcut multe. Atunci încă s-o purtat cum poartă amu, feciori, fete, într-una. Atunci cu lăniță am cusut. Cu lăniță și ptielē înlontru am făcut atunci. Am făcut și în Craiova 2-3 cojoace. Turiștii vin, da nu cumpără, ei numa vor să vadă. Nu cred că am dat la nime din alte țări, le place numa să le vadă.⁵

Eu fac lacurile, șărele, dumneaei, soțâia, face penele, după aceea eu pun bumbdii, soțâia oglinzâle. Află de noi din unu în altu, cum am tăt făcut pă tăte satele. O cerut numărū de telefon de la unu la altu. După ce o văzut cum am făcut, și o văzut cât de frumoase-s, apoi vin. Noi lucrăm pă rând, nu lucrăm cu un singur cojoc, coasem bumbdii, coasem

³ Performer Ioan Tăut, 84 ani, Breb, 2022.

⁴ Performeră Ana Tăut, 76 ani, Breb, 2022.

⁵ Performeră Ana Tăut, 76 ani, Breb, 2022.

lacurile, coasem primele. Nu lucrăm cu un cojoc de amu până îl gătam, când lucrăm, ies 2-3 cojoace. Am trimis și amu o femeie să cumpere *harast*, că zine joia un om cu fibră, cu tăt. Până nu ies bine nu ne lăsăm, până nu stă bine pă om și mândru pă fată. E de lucru dacă vrei să stăie bine. Dejaba om face numa să sie făcut. Zine omu, ieu metăru, măsor pă spate până la șale, cât trebe de lung, de gros. Și scriu, încep, fac lacurile, pun forma, tăt hucurel.⁶

Le facem la care cum îi place, ce culoare îi place. O zinit un om și am avut ștergători în ceie casă. Zâc: „Ce te uiți?” „Că aș vré să fac cojoc de culoarea ceie.” Îi zâc: „Astăzî îi marț, mâni te hodiné și joi du-te la Ocnă și cumpără, adă negru, albu, ce vrei”. Apoi o zâs să-i pun galbine. „Măi, eu îți pun, da nu ța plăcé.” „Api di ce?” „Că a si ca o icoană, cu galbănu cela. Da de vrei, îți pun”. „Api, pune-mi verde, să știi că-i foarte bine.” O și zinit apoi mulți din Giulești. O zinit și fata lui și s-o uitat la cojoace. Pă când o ajuns acasă, m-o sunat: „Da, unteșu, puneți și oglinzi pă ele?” Am zâs în băjocură: „Nu, noi nu punem oglinzi pă cojoace.” „Poi, eu m-au uitat, da n-o fo oglinzi”. Eu de vrei, îți pun o oglindă de ceie mare, în spate la cojoc. ”Le facem, până nu stă bine pă om, nu ne lăsăm, dacă-i om să stăie bine, de îi fată, să-i stăie mândru.”⁷

Cruce celtică din Breb; Foto: Felician SĂTEANU

⁶ Performer Ioan Tăut, 84 ani, Breb, 2022.

⁷ Performer Ioan Tăut, 84 ani, Breb, 2022.